

7. Шаповал Ю. І. Україна 20–50-х років: сторінки ненаписаної історії. – К.: Наук. думка, 1993 – 352 с.

8. Шевчук Ю. Технологія здійснення репресій проти інтелігенції Житомирщини в 30-х рр. XX ст. / Юрій Шевчук // Історія України: маловідомі імена, події, факти. – 2010. – Вип.36. – С.213–238.

References

1. Denninghaus V. V teni Bol'shogo brata. Zapadnye nacional'nye men'shinstva v SSSR (1917–1938 gg.) / V. Denninghaus. – M.: ROSSPJeN, 2011. – 727 s.

2. Misinkevych L. «Velykyj teror» na Hmel'nychchini / Leonid Misinkevych // Z arhiviv VUChK–GPU–NKVD–KGB. – 2007. – №1.

3. Rubl'ov O., Repryncey V. Represii' proty poljakiv v Ukraini ni u 30-ti roky / Oleksandr Rubl'ov, Volodymyr Repryncey // Z arhiviv VUChK–GPU–NKVD–KGB. – 1995. – №1/2. – S.116–156.

4. Syrota O. Fabrykuvannja «Pol's'koi' organizacii' Vijs'kovoï»: «Odes'ki spravny» / Olena Syrota // Problemy istorii' Ukrainy: fakty, sudzhennja, poshuky. – 2010. – №19. – Ch.2. – S.183–197.

5. Titova N. V. Represii' na Podilli 1930-h rokov: ukrai'ns'ka ta pol's'ka «linii'» / N. V. Tytova // Istorija Ukrainy: malovidomi imena, podii', fakty. – 2007. – Vyp.34. – S.79–115.

6. Titova N. V. «Sanacija» prykordonnja USRR: poborjувannja «pol's'ko-ukrai'ns'kogo fashyzmu» na Podilli, 1930-ti roky / N. V. Titova // Z arhiviv VUChK–GPU–NKVD–KGB. – 2007. – №1. – S.220–252.

7. Shapoval Ju. I. Ukrain'a 20–50-h rokov: storinky nenapysanoi' istorii'. – K.: Nauk. dumka, 1993 – 352 s.

8. Shevchuk Ju. Tehnologija zdzijsnennja represij proty inteligencii' Zhytomyrshhyny v 30-h rr. XX st. / Jurij Shevchuk // Istorija Ukrainy: malovidomi imena, podii', fakty. – 2010. – Vyp.36. – S.213–238.

Zholob M. P., Candidate of History, Historical Education Department, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), kafedra_slovjan@ukr.net

The case of the «Polish Military Organization» and the repression of the Poles of Ukraine during the 1930s

The article investigates the repression of the Bolshevik regime against the Poles of Ukraine during the 1930s, the basis for the deployment of which were the materials of the fabricated case of the «Polish Military Organization» («PMO»). The main stages of the investigation in the named case are determined and the regional peculiarities of its development are characterized.

Keywords: Polish military organization, Poles, repression.

* * *

УДК 94(477.8:438):329.7–053.57:316.485.22«1933»

Ільчишин С. О.,
аспірант, Науково-дослідний інститут
Українознавства МОН України
(Україна, Київ), ilsergijwenger@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ШКІЛЬНОЇ АКЦІЇ 1933 РОКУ

Українські націоналістичні організації приділяли велику увагу вихованню молоді, її духовному та культурному розвитку, захисту україномовної шкільної освіти. Система залучення до лав УВО та згодом ОУН пролягла спершу через залучення до молодіжних організацій – Юнацтва. Юнацтво ОУН відіграло потужну роль у боротьбі українських патріотичних національних сил за Українську державу на теренах Західної України. Спротив польській владі заснується у 20-х роках ХХ століття з численної кількості колишніх вояків УГА та українських військових Наддніпрянщини, інтернованих військовополонених. Новостворена у 1921 році організація УВО до 1925 року повністю відновила українське культурно-політичне життя, яке зазнавало утисків з боку польської влади. Організація долала чималі труднощі у своїй роботі. Апогеем боротьби за українську державність стали 1930-ті роки під проводом діяльності організації ОУН, що була створена у Відні 18 лютого 1929 року. Феномен їх боротьби привертав увагу дослідників протягом тривалого часу. Наше дослідження стосується однієї із сторінок історії боротьби ОУН та його Юнацтва за збереження культурно-освітніх прав українців у II Речі Посполитій, а саме проведення Шкільної акції 1933 року.

Ключові слова: ОУН, Шкільна акція, українська освіта, школа, молодіжні організації ОУН, листівки, протидія колонізації, феномен боротьби ОУН.

Шкільна акція 1933 року яка була проведена в навчальних закладах II Речі Посполитої восени 1933 року мала на меті організувати стихійний спротив ополяченню україномовної освіти на теренах західної України. Дана акція була організована ОУН та здійснена завдяки підрозділу ОУН, його молодіжному крилу – Юнацтвом. Тому в нашій роботі слід дослідити та проаналізувати ідеали ОУН в шкільному сегменті, виділити базові основи боротьби за україномовну освіту на принципах повернення до національної української початкової, шкільної, професійної та вищої освіти з українською мовою навчання. Важливо виділити роботу Юнацтва ОУН з українськими вчителями та батьками дітей. Мета дослідження розкрити методи та засоби проведення Шкільної акції 1933 року як показового спротиву колонізації освіти, що стало прикладом виховання молоді у національному патріотичному дусі, показати особливості проведення даної акції на теренах Тернопільського воєводства.

Дотично звертались до діяльності Юнацтва ОУН українські історики, які досліджували західно-українських регіон у складі Польщі у міжвоєнний період. Це різного роду праці з політичної, соціально-економічної та культурно-освітньої історії краю. Праці В. Комара [1], Зиновія Книша [2; 3], праця А. Жуковського та О. Субтельного [4] являють нарис з загальної історії західноукраїнських земель та національного руху, але згадують про проведення Шкільної акції.

Глибше розповідають про боротьбу українських громадських товариств за культурно-освітні права українців, сутність націоналістичного руху, аналізують діяльність ОУН та його Юнацтва праці С. Кульчицького [5], Я. В. Цецика [6], Б. Савчука [7], Лева Ребета [8], В. П. Футали [9].

Діяльність українських педагогічних товариств та їх допомога Юнацтву ОУН у справі збереження українського шкільництва досліджена у працях О. Плитуса [10] та П. М. Хмельовського [11]. Вищезазначені дослідження показали зацікавленість українських дослідників даною проблематикою та висвітлення певних аспектів боротьби за національну школу.

Асиміляторська політика Польщі у Західній Україні насамперед позначилась на стані освіти. Основні принципи освітньої та культурної політики були чітко окреслені у так званих кресових законах – «Законі про деякі положення організації шкільництва» та законі «Про державну мову адміністративних органах та місцевого самоврядування», від 31 липня 1924 р., які були ухвалені сеймом під тиском польських націонал-демократів [12].

Ці закони мали забезпечити асиміляцію українців та інших національних меншин у Польщі. У законі про державну мову і мову урядування адміністративних властей стверджувалося, що на території Польщі державною мовою є польська. У законі про шкільну реформу було зазначено, що основним типом державної школи є двомовна (утраквістична). Дія цих законів розповсюджувалась на території Львівського, Станіславського, Тернопільського, Волинського воєводств [13, арк. 3–5].

Незважаючи на масові протести громадськості, вже в 1926–1927 навчальному році в Західній Україні було 1934 двомовних і 2270 польських шкіл, а

українських залишилося всього 845 [11]. Газета «Діло» на своїх сторінках підкреслювала критичне становище українського шкільництва в Західній Україні. Зокрема у 1926 р. у повітах Копичинецькому, Скалацькому і Радехівському – не було жодної української школи. У Чортківському повіті, де українське населення становило 60% (за офіційними даними польської статистики), залишилась одна українська школа [14, арк. 1–3]. У подальшому ліквідація українських загальноосвітніх шкіл продовжувалась. Після травневого перевороту 1926 р. в Польщі та встановлення режиму «санації», новий уряд задекларував, що у Східній Галичині та Волині він «задовольнить освітні потреби українського населення українською мовою», що будуть «засновані публічні загальні школи з українською мовою навчання», а в усіх державних школах буде запроваджено вивчення української мови, відкрито державні гімназії та загальноосвітні ліцеї і професійні школи з українською мовою навчання.

Провадилась політика ополячення. Підтвердження цьому служить таємний документ, який є у фондах Волинського воєводського управління за назвою «Замітки польської внутрішньої національної політики». У ньому, зокрема, говориться: «в основі повинна стати політика державної асиміляції національних меншин з їх наступною національною асиміляцією, особливо мовною денационалізацією» [13, арк. 3]. 29 листопада 1930 р. президент Польщі вніс доповнення до закону про шкільну реформу, згідно з яким зміна мови навчання могла відбутися не раніше ніж через сім років з часу «остаточної ухвали, яка встановлювала мову навчання для даної школи». У зв'язку з цим йшлося про перегляд і скасування шкільного закону від 31 липня 1924 р. про запровадження утравквістичних шкіл. Так з 1926–1927 по 1936–1937 навчальні роки кількість освітніх шкіл, розташованих на території трьох воєводств Західної України – Львівському, Станіславському і Тернопільському, зменшилась майже у два рази.

На 1930–1931 рр. у сільській місцевості Західної України з 3348,9 тисяч дітей української національності в польських школах навчалися 56,7 тис., в утравквістичних – 250,8 тис. і в українських – 77,1 тис. У містах з 31,2 тис. дітей української національності в польських школах навчалось 22,5 тис., в утравквістичних – 6,6 тис. і в українських – 2,1 тис. Таким чином кількість дітей української національності, що навчалися в українських школах, зменшилась на 36,5 тис. у 1936–1937 навчальному році порівняно з 1931–1932 навчальним роком [13, арк. 23]. Згідно з реформою освіти 1932 р., у Польщі було запроваджено триступеневу систему початкових шкіл. Школа першого ступеня – чотирикласна, другого – шестикласна і третього – семикласна. У 1938–1939 навчальному році з 5 тисяч загальноосвітніх шкіл на території Львівського, Станіславського і Тернопільського воєводства 3,4 тис. були першого ступеня (давали дітям лише елементарні знання) і в них навчалось 39% всіх дітей шкільного віку, у школах другого ступеня навчалось 23,4% дітей, а третього – 37,6%. На Волині в 1922–1923 навчальному році функціонувало близько 400 українських шкіл, а вже 1932–1933 рр. – тільки чотири [13, арк. 24].

Влада забороняла організацію не лише приватних шкіл, але й проведення курсів для неписьмених. У

таємному меморандумі кураторії Львівського шкільного округу органам адміністративної влади зазначалося на виявленні та ліквідації українських приватних навчальних закладів, освітніх курсів тощо [14, арк. 1–3].

Саме дана політика польського уряду спричинила боротьбу українців проти польської влади. Цікавим фактом є те, що в цей час боротьбу за українське шкільництво веде ОУН.

Концепцію такої акції обговорено і ухвалено на Берлінській Конференції в червні 1933 року, 3–6 червня 1933 року в Берліні відбулася чергова Конференція Проводу ОУН з представниками Крайової Екзекутиви ОУН, названа «Берлінською Конференцією» [15, с. 382], після чого конкретний план дії укладено на засіданні Краєвої Екзекутиви в половині червня того ж року і на окремих, спеціально для цієї мети скликаних, конференціях повітових провідників Організацій в липні 1933 року [16]. В докладних інструкціях, що до проведення акцій говорилось:

а) не допустити, щоб окупант уже від народної школи міг затруювати українські душі послушливістю та примирливістю зі станом панування поляків на наших землях;

б) звернути увагу українським дітям на стан поневолення;

в) впоювати в їх душі любов до рідної мови й культури та ворожість до тих хто їх нищить [17, арк. 9].

Реалізацію акції заплановано на початок шкільного року. Стояло завдання розповсюдити летючки ОУН з роз'ясненням справи, а шкільна молодь, навчена старшими членами ОУН, мала б відмовитися говорити польською мовою, понищити в школі польські державні емблеми й вимагати від учителів, щоб їх учили українською мовою й про Україну. Та щоб до українських шкіл повернулися українські вчителі, що їх масово перенесено на польські землі, а щоб польські забирались до Польщі.

Найважливішим внеском ОУН у підготовці нових кадрів та проведенні у школах Шкільної акції було поширення націоналістичної літератури, що сприяло розширенню національної свідомості та патріотичності серед у жителів терену, особливо пошквалювалась робота агітаторів у зв'язку з канікулами у школі, Різдвяними та великодніми святами що відображалось на дисципліні учнів та їх роботі після продовження навчання. Саме ці наслідки характеризували успіх роботи пропагандистів ОУН в даному сегменті агітаційної роботи [18]. Це гарантувало успіх роботи не тільки з молоддю а й з їхніми батьками. Така можливість продуктивної пропаганди ОУН серед школярів та молоді та активна зацікавленість молоді в ідеях ОУН (швидко сприймалися гасла – «За рідну школу, землю, державу, без поляків та інших катів народу!») була наслідком агресивної політики міністерства освіти Польщі, а особливо з виходом у світ та впровадженням в дію нового циркуляру під №306 від 26.05.1933 «У справі виступів української молоді проти політики польського уряду в галузі освіти». Виступи молоді проти політики польського уряду в галузі освіти були непоодинокими, а саме акції псувати портрети Пілсудського чи гербів Речі Посполитої [19]. Тому швидко створюється широка мережа молодіжних організацій ОУН що діють у шкільному середовищі. Так

маємо безліч донесень та повідомлень як постерунків поліції так згодом і повітових старости про масштаби діяльності даних організацій. Розповсюдження даних організацій по всьому терену Тернопільського воєводства та антипольська основа їх діяльності привертає значну увагу слідчого відділу воєводської поліції, апогеем чого є листування тернопільського та львівського воєводи з метою обміну інформації про діяльність молоді в лавах ОУН та про самі молодіжні юнацькі організації.

Сама діяльність молодіжних організацій була спрямована проти польської системи освіти, містила в собі заклики антидержавного характеру, що проходили в межах мирного спротиву, актів саботажу та непокорі, розкидання листівок та летючок ОУН із закликком бойкотувати польські школи, акти пошкодження шкільного майна та польських державних символів, подекуди супроводжувалась актами вандалізму над польським державним майном, тощо. Разом із тим радикалізм нелегальної організації ОУН тривожив польську громадськість. Польська влада вбачала в ОУН загрозу для своїх дій, скерованих на колонізацію освіти. Така тривога поляків не була марною. Адже українські націоналісти активно сприяли й утвердженню проукраїнського товариства «Рідна школа», в усьому підтримували діяльність цього товариства. Товариство «Рідна школа», як відомо, протидіяло дискримінаційній політиці польського уряду, спрямованій на обмеження фахового навчання представників національних меншин шляхом утраквізації, а згодом остаточної колонізації державних учительських семінарій [4].

Крім саме організації гуртків на шкільній основі ОУН займалося вишколами школярів та молоді зокрема військовими навчаннями школярів, прикладом для яких може служити організація проводом ОУН військових навчань школярів у полях таких як у полі поблизу с. Кут–Товсте Скалатського повіту які проводились протягом навчального 1933–1934 року [17, арк. 9].

Шкільна акція, яку Бандера починав готувати ще будучи референтом крайової ексективи ОУН пройшла по всій Західній Україні, в один день, під гаслом «Вимагаємо українських шкіл! Геть польських учителів!». Одночасно розповсюджувалась велика кількість заздалегідь віддрукованих листівок і брошур. За даними так званого «архіву Сеника» [2], було виготовлено шість тисяч брошур і 92 тисячі листівок. Польські газети визнавали, що в шкільній акції взяли участь десятки тисяч дітей. Багато батьків підтримали своїх дітей, а деякі брали і безпосередню активну участь в акції. Хай там як, шкільна акція підтвердила організаційні здібності Степана Бандери, а діти, підростаючи, поповнювали ряди ОУН, а пізніше й УПА [20].

Шкільна акція мала добрі початкові успіхи. Справді масово була переведена тільки найлегша її частина – зовнішня демонстрація, dokonana членами організації. Оскільки ці демонстративні виступи були масовими і відбулися в один час, вони викликали також велике враження, тим більше, що цією акцією були заторкнені широкі кола населення, у відповідь на акцію діти зазнали переслідувань з боку вчителів–поляків.

Акція свідчить про активізацію підпілля ОУН на усьому терені західноукраїнських земель у зв'язку з

політичною нестабільністю в Польській республіці. Центральний Комітет УНДО вважав за потрібне присвятити шкільній акції ОУН окреме засідання. Воно відбулося 30 вересня 1933 року й «після всебічного розгляду справи», як стверджено на засіданні, учасники прийняли резолюцію про засуд шкільної акції. Більшість українського населення прийняв «шкільну акцію» ОУН з неприхованими симпатіями.

Хоч шкільна акція виявила, що ОУН ставить собі завдання, яких вона в даний час не спроможна цілком здійснити, проте швидке піднесення революційних настроїв в українській громадськості, головним чином на селі вселяв в кадри ОУН великий оптимізм. Попри шкільну акцію, Краєва Ексектива ОУН запланувала і Краєва Конференція ОУН схвалила [9] подальше посилення масових революційних виступів, насамперед посилення бойкоту державних монополій і відновлення та поглиблення шкільної акції.

Така політика спротиву сприяла надії українців на зрив польської політики ополчення та пробудження українських національних сил. Серед керівних кіл ОУН було припущення, що данні акції, спротив політиці поляків змусить польський уряд припинити колонізаційну політику серед українського населення.

Шкільна акція була розрахована на скрутне становище української шкільної молоді. Окрім учнів, до акції приєдналися і їхні батьки, а також українські вчителі. Умовою акції було саботувати усе польське у школах. Самі школярі виступали проти викладання предметів польською мовою та проти вивчення тієї версії історії, в якій Україна називалася лише частиною Польщі. Найбільшим обуренням українців щодо дій поляків було те, що вони забороняють дітям молитися перед уроками українською. Зазвичай це закінчувалося викликом поліції. Поліцейські намагалися арештувати дітей. На їхній захист ставали матері, б'ючи поліцейських всім, що під руку попадеться.

З іншого боку, члени ОУН проводили диверсії у приміщеннях шкіл. Вибивалися вікна, знищувалися польські державні символи, викидалися портрети польських діячів, встановлювалися українські прапори. На стінах шкіл робилися відповідні написи. Поліція писала рапорти на тему «українські діти шкільного та нешкільного віку знушаються над польськими дітьми, якщо останні розмовляють польською у присутності перших» [8].

Шкільна акція, нажаль, не мала ніякого практичного ефекту. Окрім пропагандистського, їй не вдалося досягти якогось практичного результату та спричинити жодних змін. У першу чергу тому, що її не підтримали офіційні українські партії, які на той час як раз почали налагоджувати стосунки з польським урядом, а отже не бажали в чергове з ними сваритися. Головне – всі сторони процесу повинні пам'ятати: шкільна акція 1933 мала закінчитися атенатом. В 1933–му це мав бути шкільний куратор у Львові – пан Гадомський. Тоді цьому завадила лише прикра випадковість. Для тисяч українських шкільних дітей такі події були пам'ятні на все їхнє життя і це були їх перші акції спротиву окупантській ворожій владі.

Слід вважати що шкільна акція ОУН 1933 року становила небезпеку для польського уряду та місцевої адміністрації тому що провокувала до шкільного

саботажу не тільки шкільну молодь, а й до спротиву польській владі батьків учнів та громадськості. Агресивне налаштування польської влади щодо даних акцій, арешти та погроми учасників акцій ще більше розпалювали вороже ставлення місцевого населення не тільки до поліції та польської адміністрації, ай до всього польського загалом, піднімало національну гордість, само і національну свідомість, розуміння того що населення живе під «чужим» урядом та веде боротьбу проти нього.

Список використаних джерел

1. Комар В. Українське питання в політиці урядів Польщі (1926–1939 рр.) // Український історичний журнал. – 2001. – №5. – С.120–127.
2. Книш З. Архів Сеника. Історично-критична студія. – Торонто–Нью-Йорк–Лондон–Сідней, 1992.
3. Книш З. Становлення ОУН / З. Книш. – К.: Видавництво ім. О. Теліги. 1994.
4. Жуковський А. Субтельний О. Україна між двома світовими війнами (1918–1939) // Жуковський А. Субтельний О. Нарис історії України. – Львів, 1991. – С.106.
5. Кульчицький С. Ідеологія і практика українського право радикального руху у довоєнній Польщі (1920–1939 рр.) // Проблема ОУН–УПА: Попередня історична довідка. – К., 2000. – С.7–18.
6. Цецик Я. В. Боротьба українського населення за збереження національної освіти на Волині у 1930–х роках // Історичний архів. Наукові студії: Зб. наук. пр. – Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – Вип.3. – С.130.
7. Савчук Б. Просвітницька та соціально-політична діяльність українських громадських товариств у Галичині (остання третина XIX ст. – кінець 30–х років XX ст.). – Івано–Франківськ, 1999. – С.42, 43, 51.
8. Л. Ребет. Світла і тіні ОУН. – Мюнхен, 1964.
9. В. П. Фугала. Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Відображення у історичному наративі української діаспори діяльності УВО та ОУН у 1920–1930–х рр.
10. Плитус О. Діяльність бібліотек товариства «Рідна школа» в Галичині в 1924–1939 рр. // Вісник Львівського університету. Серія книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. – 2010. – Вип.5. – С.116.
11. Хмельовський П. М. Українське педагогічне товариство «Рідна школа» в суспільно-політичному житті Західної України (1919–1939 рр.): Автореф. дис. канд. іст. наук. – Івано–Франківськ, 2004.
12. Dymynskij R. Der Wirtschaftsteil der ukrainischen Zeitungen // Ukrainische Kulturberichte (Berlin). – 1934. – №4. – С.16.
13. ЦДІА України у Львові. – Ф.348. – Оп.1. – Спр.119.
14. Там само. – Спр.243.
15. Петро Мірчук. Нарис історії Організації Українських Націоналістів. Перший том: 1920–1939. – Мюнхен – Лондон – Нью-Йорк: Українське видавництво, 1968.
16. «Вісник ОДВУ», Ч.23–24, Нью-Йорк, серпень–вересень–жовтень 1934, стор.12.
17. ДАТО. – Ф.1. – Оп.52. – Спр.749.
18. Там само. – Ф.194. – Оп.1. – Спр.36. – 32 арк.
19. Там само. – Ф.196. – Оп.1. – Спр.1. – 3 арк.
20. <https://unotices.com/book.php?id=146207&page=5>

References

1. Komar V. Ukrai'ns'ke pytannja v polityci urjadiv Pol'shhi (1926–1939 rr.) // Ukrai'ns'kyj istorychnyj zhurnal. – 2001. – №5. – S.120–127.
2. Knysh Z. Arhiv Senyka. Istorychno-krytychna studija. – Toronto–N'ju–York–London–Sidnej, 1992.
3. Knysh Z. Stanovlennja OUN / Z. Knysh. – K.: Vydavnytvo im. O. Telihi. 1994.
4. Zhukovs'kyj A. Subtel'nyj O. Ukrai'na mizh dvoma svitovymi vijnamy (1918–1939) // Zhukovs'kyj A. Subtel'nyj O. Narys istorii' Ukrai'ny. – L'viv, 1991. – S.106.
5. Kul'chyc'kyj S. Ideologija i praktyka ukrai'ns'kogo pravo radykal'nogo ruhu u dovojennij Pol'shhi (1920–1939 rr.) // Problema OUN–UPA: Poperednja istorychna dovidka. – K., 2000. – S.7–18.
6. Cecyk Ja. V. Borot'ba ukrai'ns'kogo naselennja za zberzhennja nacional'noi' osvity na Volyni u 1930–h rokah // Istorychnyj

arhiv. Naukovi studii': Zb. nauk. pr. – Mykolai'v: ChDU im. Petra Mogyly, 2009. – Vyp.3. – S.130.

7. Savchuk B. Prosvitnyc'ka ta social'no-politychna dijial'nist' ukrai'ns'kyh gromads'kyh tovarystv u Galychyni (ostannja tretyna XIX st. – kinec' 30–h rokov XX st.). – Ivano–Frankivs'k, 1999. – S.42, 43, 51.
8. L. Rebet. Svitla i tini OUN. – Mjunhen, 1964.
9. V. P. Futala. Drogobyc'kyj derzhavnyj pedagogichnyj universtet imeni Ivana Franka. Vidobrazhennja u istorychnomu naratativy ukrai'ns'koi' diaspory dijial'nosti UVO ta OUN u 1920–1930–h rr.
10. Plytus O. Dijal'nist' bibliotek tovarystva «Ridna shkola» v Galychyni v 1924–1939 rr. // Visnyk L'vivs'kogo universytetu. Serija knygoznavstvo, bibliotekoznavstvo ta informacijni tehnologii'. – 2010. – Vyp.5. – S.116.
11. Hmel'ovs'kyj P. M. Ukrai'ns'ke pedagogichne tovarystvo «Ridna shkola» v suspil'no-politychnomu zhytti Zahidnoi' Ukrai'ny (1919–1939 rr.): Avtoref. dys. kand. ist. nauk. – Ivano–Frankivs'k, 2004.
12. Dymynskij R. Der Wirtschaftsteil der ukrainischen Zeitungen // Ukrainische Kulturberichte (Berlin). – 1934. – №4. – S.16.
13. CDIA Ukrai'ny u L'vovi. – F.348. – Op.1. – Spr.119.
14. Tam samo. – Spr.243.
15. Petro Mirchuk. Narys istorii' Organizacij' Ukrai'ns'kyh Nacionalistiv. Pershyj tom: 1920–1939. – Mjunhen – London – N'ju–York: Ukrai'ns'ke vydavnytvo, 1968.
16. «Visnyk ODVU», Ch.23–24, N'ju–York, serpen'–veresen'–zhovten' 1934, stor.12.
17. DATO. – F.1. – Op.52. – Spr.749.
18. Tam samo. – F.194. – Op.1. – Spr.36. – 32 ark.
19. Tam samo. – F.196. – Op.1. – Spr.1. – 3 ark.
20. <https://unotices.com/book.php?id=146207&page=5>

Ilychshyn S. O., postgraduate, Research Institute Ukrainian Studies Education of Ukraine (Ukraine, Kyiv), ilsergijwenger@mail.ru

Features of the School campaign 1933

The Ukrainian nationalist organization paid great attention to the education of youth, its spiritual and cultural development, protection of the Ukrainian-language schooling. The system of mobilization in the ranks of the UVO and later OUN ran first through the involvement of youth organizations – «Yunatstvo». «Yunatstvo» OUN played an important role in the struggle of the Ukrainian national Patriotic forces for the Ukrainian state in Western Ukraine. Resistance the Polish government was based in the 20–ies of XX century from countless former soldiers of the UHA and the Ukrainian military in the region of interned prisoners of war. Established in 1921, the organization UVO until 1925 fully restored Ukrainian cultural and political life, which has experienced harassment by the Polish authorities. The organization had to overcome considerable difficulties in their work. The climax of the struggle for Ukrainian statehood became the 1930–ies under the leadership of the organization, the OUN, which was created in Vienna on 18 February 1929. The phenomenon of their struggle has attracted the attention of researchers for a long time. Our study concerns one of the pages of the history of the struggle of the OUN and «Yunatstva» for the preservation of the cultural and educational rights of Ukrainians in the Polish–Lithuanian Commonwealth, namely the School shares 1933.

Keywords: OUN, School campaign, Ukrainian education, school, youth organization of the OUN, postcards, counter Polonization, the phenomenon of the struggle of the OUN.

* * *

УДК 325.54 (=161. 2):061(437. 1 / . 2) «XIX»

Яворський А. А.,
аспірант кафедри історії слов'ян,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
ім. В. Стефаніка» (Україна, Івано–Франківськ),
andriy_yavorskiy@mail.ua

ДОПОМОГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПРОФЕСІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НАУКОВО–ТЕХНІЧНОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ В 20–30–Х РР. ХХ СТ.

Проаналізовано допомогову діяльність українських професійних організацій науково–технічної інтелігенції у Чехословаччині в 20–30–х рр. ХХ ст. Визначено основні форми надання допомоги українським емігрантам: матеріальну підтримку, допомогу в працевлаштуванні, юридичні консультації та ін. Прослідковано вплив світової економічної кризи і трансформації соціальної політики керівництва Чехословаччини на становище української міжвоєнної